تبیین تجارب زیسته مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری از چالش‌های تغییر آموزش حضوری به آموزش مجازی در دوران شیوع ویروس کرونا

▫ **فریده حمیدی***، دانشیار روان‌شناسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران
▫ **حدیثه الهامی**، دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران
▫ **رضا ولی زاده**، دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران

● تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۱۵ ● تاریخ انتشار: خرداد و تیر ۱۴۰۱ ● نوع مقاله: پژوهشی ● صفحات ۳۷ - ۴۸

چکیده

زمینه و هدف: پژوهش حاضر با هدف تبیین تجارب زیسته مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری از چالش‌های تغییر آموزش حضوری به آموزش مجازی در دوران شیوع ویروس کرونا بود.

روش: این پژوهش جزء پژوهش‌های کیفی و از نوع پدیدارشناسی است که براساس الگوی هفت مرحله‌ای کلایزی انجام گرفت. شرکت کنندگان در این پژوهش مربیان شاغل در مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۰ بودند. ابزار این پژوهش مصاحبه نیمه‌ساختار یافته بود. برای انتخاب آزمودنی‌ها از نمونه‌گیری هدفمند و معیار اشباع نظری استفاده شد و در پایان، ۱۵ مربی در گروه مشارکت کنندگان قرارگرفتند.

یافته‌ها: تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون صورت گرفت. پس از استخراج و دسته‌بندی موضوعی، دو مضمون فراگیر ۱) چالش‌های غیرسازنده مشتمل بر مضامین سازمان‌دهنده شامل: تجهیزات و زیرساخت‌های فضای مجازی، ارتباط متقابل مربی با شاگرد و والدین، عدم همکاری و نظارت دقیق، در دسترس نبودن تولید محتوای شناختی، اهمال‌کاری والدین و دانش‌آموزان و ۲) چالش‌های سازنده مشتمل بر مضامین سازمان‌دهنده شامل: فرصت‌های آموزشی، ایجاد فرصت یادگیری، اهمیت و کاهش هزینه‌ها شناسایی شدند. اعتبار داده‌ها با استفاده از فنون تأییدپذیری از طریق خودبازبینی پژوهشگران و اعتمادپذیری با هدایت دقیق جریان جمع‌آوری اطلاعات و همسوسازی پژوهش‌های مرتبط تعیین شد.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج حاصله، ضرورت پذیرش آموزش مجازی با تمامی محاسن مربوط به آن و حذف نقاط ضعف و مشکلات آن در دنیای امروزه امری انکارناپذیر است که مسئولان آموزش و پرورش باید توجه ویژه‌ای به آن داشته باشند.

واژه‌های کلیدی: آموزش حضوری، آموزش مجازی، اختلال یادگیری ویژه، تجربه زیسته مربیان، همه‌گیری ویروس کرونا

* Email: hamidi.f@gmail.com

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

مقدمه

همه‌گیری ویروس کرونا[1]، به‌عنوان یک نشانگان شدید حاد تنفسی از دسامبر ۲۰۱۹ پدیدار شد، این ویروس به‌عنوان تهدیدی برای سلامتی و زندگی میلیون‌ها نفر در سراسر دنیا تلقی می‌شود (۱). با شروع همه‌گیری[2] بیماری کووید-۱۹[3] در سراسر جهان، تشریفات[4] بهداشتی، بر رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی تأکید داشتند (۲). سرعت انتقال این ویروس، منجر به ترس و اضطراب مردم از ابتلا به این بیماری شد. تنیدگی ناشی از این ویروس و اثرات مخرب آن سلامت بهزیستی روانی و سازگاری همه گروه‌های سنی را تحت‌الشعاع قرار داد و منجر به ایجاد تغییرات چشمگیر در سبک بسیاری از زندگی‌ها و نظام‌های آموزشی شد (۳). این ویروس، در مدت کوتاهی، شیوه تحصیل و یادگیری را با تغییر و تحول عجیب و عظیمی روبه‌رو کرد (۴). به‌طوری‌که در بسیاری از کشورها برای کاهش شیوع ویروس کرونا، آموزش‌های حضوری در مدارس تعطیل شد و راهکارهای مختلفی ازجمله آموزش مجازی[5] ارائه گردید (۵).

یادگیری و آموزش از جمله ضروریات مهم زندگی است که با روش‌های مختلفی انجام می‌شود و آنچه در نظام آموزشی حاضر حاکم است، موضوع یادگیری و آموختن در محیط آموزشگاهی است که لازمه آن آموزش حضوری و ارتباط دو جانبه بین معلم و دانش‌آموز می‌باشد. در واقع اصل اساسی این نوع از آموزش حضور فیزیکی در آموزشگاه است (۶). پیشرفت فناوری اطلاعات در دوران کرونا، منجر به ایجاد تحولات چشمگیر در امر آموزش شد، به‌طوری‌که آموزش را از حالت حضوری خارج ساخت و جریان خاصی به آن بخشید (۷). در این دوره تعداد زیادی از مدارس مجبور شدند فعالیت‌های حضوری خود را تعطیل کنند و اکنون برای انجام فعالیت‌های آموزشی از روش آموزش مجازی استفاده می‌کنند (۸).

آموزش مجازی، آموزشی است که از طریق خط‌مشی‌ها[6] و نرم‌افزارهای مختلف رایانه‌ای انجام می‌گیرد (۹). در دوران همه‌گیری کرونا، این نوع از آموزش به‌عنوان راهکاری برای عدم توقف فعالیت‌های آموزشی در مدارس انتخاب شد، اما دانش‌آموزان را با چالش‌های جدیدی روبه‌رو کرد (۱۰).

آموزش مجازی و مشکلات مربوط به آن، باعث افزایش سطح تنیدگی و اضطراب تحصیلی دانش‌آموزان شدکه این مسئله باعث تضعیف سیستم ایمنی بدن آنان گردید و دانش‌آموزان را در مقابل بیماری‌های مختلف آسیب‌پذیر ساخت (۱۱). از سویی در طی شیوع ویروس کرونا، والدین مسئولیت آموزش حضوری دانش‌آموزان را برعهده گرفتند در حالی که برای پذیرش آن آمادگی لازم را نداشتند و با این انتقال ناگهانی و غیر قابل پیش‌بینی نقش، والدین و دانش‌آموزان با سطح بالایی از اضطراب و تنیدگی همراه شد (۱۲). این تغییر چشمگیر در امر آموزش برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از جمله کودکان با یادگیری ویژه[7] چالش‌های بیشتری را به همراه داشته است.

اختلال یادگیری ویژه، اختلالی عصبی-تحولی[8] است که یادگیری دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (۱۳). در این اختلال دانش‌آموزان به‌ویژه در مهارت‌یابی و حل‌مسئله با مشکل مواجه هستند (۱۴). بر اساس پنجمین ویرایش راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی[9]، اختلال یادگیری ویژه، اختلال در یک یا چند فرآیند روان‌شناختی پایه است که شامل درك زبان یا کاربرد آن می‌شود. این اختلال خود را به‌صورت ناتوانی در گوش‌دادن، فکرکردن، صحبت‌کردن، خواندن، نوشتن و محاسبات ریاضی نشان می‌دهد (۱۵). مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری با استفاده از راهبردهای خدماتی خود نقش‌کلیدی در ارتقاء رشد توانایی‌های اجتماعی، هیجانی، شناختی و تحصیلی دانش‌آموزان با اختلال یادگیری ویژه ایفا می‌کنند (۱۶).

پژوهش دیکسون[10] (۱۷) در حوزه آموزش مجازی نشان می‌دهد که آموزش‌های مجازی دارای چالش‌هایی در مورد چگونگی اجرای آموزش و موضوع ایجاد انگیزش در دانش‌آموزان هستند؛ اما از نظر او آموزش‌های مجازی می‌توانند به اندازه آموزش‌های حضوری تأثیرگذار باشند. البته به شرط آنکه معلم آموزش ببیند و تخصص لازم در این زمینه را داشته باشد. همچنین اسری و کاهیونو[11] (۱۸) در پژوهشی با عنوان چالش‌های یادگیری خواندن دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در طول همه‌گیری ویروس کرونا به این نتیجه رسیدند که

1. Coronavirus epidemic
2. Pandemy
3. COVID-19
4. Protocols
5. Virtual training
6. Platforms
7. Specific Learning Disorders
8. Neurodevelopmental disorder
9. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
10. Dixson
11. Asri &Cahyono

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

مشکلاتی که در یادگیری آنلاین در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ توسط دانش‌آموزان تجربه شد، که شامل عدم تمایل به انجام تکالیف، انگیزه پایین برای یادگیری، عدم مهارت در استفاده از فناوری، عدم حضور چهره به چهره و تعامل با دانش‌آموزان می‌شود. البته اگرچه تغییر آموزش حضوری به آموزش مجازی همه دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار داده است، اما رایش و همکاران[1] (۱۹) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که پدیده نابرابری آموزشی در طول این همه‌گیری بیشتر بر دانش‌آموزان در معرض خطر و آسیب‌پذیر تأثیر می‌گذارند. نتایج مطالعات اولیه از پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ بر فرآیند آموزش نشان می‌دهد که دانش‌آموزان با ناتوانی‌های عصبی رشدی، مانند اختلال طیف اُتیسم[2]، اختلال نارسایی توجه همراه با بیش‌فعالی[3] و اختلال یادگیری ویژه در آموزش مجازی با مشکلات بیشتری مواجه شدند، زیرا این گروه‌های نیاز به آموزش ویژه، شرایط کمتر و نیاز به کمک بیشتری برای شرکت در آموزش مجازی دارند (۲۰).

البته براساس شرایط خاصی که در همه‌گیری ویروس کرونا در مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری پیش‌آمد و آموزش به یک‌دفعه از حضوری به مجازی تغییر شکل داد، این انتقال ناگهانی به آموزش مجازی به این معنا بود که بسیاری از مربیان ناگزیر به تغییر روش‌های آموزشی خود شدند و چالش‌ها و مسائل مثبت و منفی متعددی را تجربه کردند. تغییر سریع انتقال آموزش حضوری به آمورش مجازی باعث ایجاد نگرانی و تنیدگی در میان مربیان مراکز شد و آنها را مجبور به یادگیری فناوری‌ها و مهارت‌های جدید کرد.

اگرچه پژوهش‌های نسبتاً زیادی در زمینه‌ی چالش‌های آموزش مجازی انجام شده است، اما پژوهش‌های انجام‌گرفته با محوریت بررسی تغییر نقش آموزش، بیشتر در بین دانش آموزان مدارس بوده است و کمتر پژوهشی با هدف بررسی تجربه زیسته مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری در آموزش مجازی برای درمان اختلال یادگیری ویژه صورت گرفته است؛ بنابراین پژوهش حاضر با هدف واکاوی ادراک مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری از چالش‌های تغییر آموزش حضوری به آموزش مجازی در دوران شیوع ویروس کرونا انجام شد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش کیفی از نوع پدیدارشناسی[4] است که براساس الگوی هفت مرحله‌ای کلایزی[5] (۱۹۷۸) انجام گرفت. این روش شامل هفت مرحله: ۱) خواندن دقیق همه‌ی توصیف‌ها و یافته‌های مهم مشارکت‌کنندگان؛ ۲) استخراج عبارت‌های مهم و جمله‌های مرتبط با پدیده؛ ۳) مفهوم بخشی به جمله‌های مهم استخراج شده؛ ۴) مرتب‌سازی توصیف‌های شرکت کنندگان و مفاهیم مشترک در دسته‌های خاص؛ ۵) تبدیل همه‌ی نظرات استنتاج شده به توصیف‌های جامع و کامل؛ ۶) تبدیل توصیف‌های کامل پدیده به یک توصیف واقعی خلاصه و مختصر؛ و۷) معتبرسازی نهایی است. براساس این الگو، در ابتدا به توصیف مفهوم چالش‌های تغییر آموزش حضوری به آموزش مجازی پرداخته شد و سپس اقدام به جمع‌آوری توصیفات شرکت‌کنندگان پیرامون موضوع از طریق مصاحبه نیمه‌ساختار یافته گردید.

شرکت‌کنندگان در این پژوهش مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری شاغل در شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند. برای انتخاب آزمودنی‌ها از نمونه‌گیری هدفمند و معیار اشباع نظری[6] استفاده شد. شرط انتخاب، تمایل به شرکت در پژوهش و درمانگری به‌مدت حداقل یک‌سال به‌صورت مجازی بود که در نهایت ۱۵ مربی انتخاب شدند. جهت انجام مصاحبه توضیحات مربوطه و اطلاعات لازم درخصوص مصاحبه و هدف پژوهش به شرکت‌کنندگان ارائه شد. بعد از انجام مصاحبه‌ها پاسخ‌های ارائه شده به صورت متن پیاده سازی و تجمیع شد. ملاحظات اخلاقی، با ارائه‌ی توضیحات لازم در مورد اهمیت و هدف پژوهش، عدم اجبار در پاسخ، عدم دریافت مشخصات فردی مربیان، محرمانه بودن و عدم افشای نظرات به سایرین، اطمینان از حذف فایل‌های صوتی پس از یادداشت‌برداری، استفاده از نتایج و جمع‌بندی نظرات صرفاً جهت ارتقاء و بهبود کیفیت آموزش و اطلاع نتایج پژوهش به مربیان رعایت شد. در نهایت پس از ۱۵جلسه مصاحبه، اطلاعات اشباع گردید و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون صورت پذیرفت. مضامین شناسایی شده مجدداً در جلسه‌ی بحث گروهی با استفاده از شبکه اجتماعی مجازی مورد بررسی

1. Reich et al
2. Autism disorder
3. Attention Deficit Hyperactivity Disorder
4. Yulia
5. Colaizzi
6. theoretical saturation

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

قرار گرفتند تا در نهایت روی مقولات استخراج شده توافق حاصل شد.

برای سنجش روایی و پایایی پژوهش از ۳ روش قابلیت‌تأیید[1]، قابلیت‌اعتبار[2] و ضریب همبستگی[3] استفاده شد. قابلیت تأیید از طریق مقایسه داده‌ها با مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهشی سنجیده شد. قابلیت‌اعتبار از طریق کنترل توسط شرکت‌کنندگان حاصل شد، بدین ترتیب که بعد از کدگذاری مصاحبه‌ها نتایج به‌دست آمده با مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری درمیان گذاشته شد تا صحت یافته‌ها تأیید شود و در برخی موارد که ابهامی در یافته‌ها وجود داشت با تماس با مربیان مراکز مورد بررسی و اصلاح قرار می‌گرفت، علاوه بر این، ارتباط طولانی مدت و تماس نزدیک پژوهشگر با مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری، امکان جمع آوری اطلاعات دقیق‌تر را فراهم ساخت. و ضریب همبستگی براساس روش ممیزی صورت گرفت که با توجه به نظارت اساتید بر روند پژوهش، هریک از مراحل تحلیل و تفسیر داده‌ها بر اساس نظرات و بازخوردهای آنها انجام شد.

یافته‌ها

با مطالعه و تحلیل پاسخ‌های ارائه شده توسط شرکت‌کنندگان در پژوهش، برای هر یک از مصاحبه‌های اخذ شده، دیدگاه‌های مشترک مصاحبه‌کنندگان در قالب مضامین پایه شناسایی شدند. در نهایت۳۲ مضمون پایه شناسایی شد که در جدول ۱، هر یک از مضامین پایه به همراه تعدادی از شواهد مربوطه به مصاحبه‌ها ارائه شده است.

جدول ۱) مضامین پایه شناسایی شده حاصل از مصاحبه‌های شرکت کنندگان

مضامین پایه	شواهد
۱) عدم دسترسی دانش‌آموزان به تلفن همراه شخصی و اینترنت مناسب جهت آموزش مجازی	یکی از مشکلاتی که ما مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری با آن مواجه بودیم، این بود که برخی از دانش‌آموزان ما گوشی هوشمند شخصی نداشتند و این روند آموزش را دچار اشکال می‌کرد. نداشتن اینترنت مناسب و قطع و وصل شدن‌های اینترنت یکی دیگر از معضلات ما در آموزش مجازی بود. استفاده از یک گوشی مشترک برای چند دانش‌آموز و تداخل ارسال تکالیف مانع از کار درمان اختلال یادگیری ویژه می‌شد.
۲) عدم شرایط لازم و تجهیزات کافی برای ضبط کردن فیلم‌ها و کلیپ‌های آموزشی	برای ضبط فیلم‌ها و کلیپ‌های آموزشی ما نیاز داشتیم حتماً یکی باشه و از ما فیلم برداری کنه. و برای تهیه کلیپ باید فضای خانه کاملاً ساکت و بی سروصدا می‌بود که این مسئله هم سخت و هم زمان‌بر بود. صداهای حاشیه‌ای باعث می‌شد که مربی یک تمرین رو چندین بار ضبط و دوباره حذف کند که وقت و انرژی زیادی از او می‌گرفت و این فرآیند طولانی، کسل کننده بود.
۳) کاهش ارتباطات اجتماعی-عاطفی بین مربی و دانش‌آموز در آموزش مجازی	بنابر تجربه آموزش مجازی که داشتیم، کمتر احساس و عواطف بین مربی و دانش آموزان برقرار می‌شد. عدم برقراری رابطه عاطفی میان مربی و دانش‌آموزان از بزرگترین مشکلات بود،چون مربی متوجه مشکلات روحی-روانی دانش‌آموزش نمی‌شد. آموزش‌های مجازی نشاط و هیجان کلاس‌های حضوری را نداشت و گاهی خسته‌کننده بود.
۴) عدم نظارت دقیق و مشاهده عینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در آموزش مجازی	پیشرفت آموزشی و درمانی دانش‌آموزان را نمی‌توان به صورت عینی مشاهده‌کرد. ارزیابی عینی در طول درمان انجام نمی‌گرفت. عدم نظارت دقیق بر تقویت فرآیندهای شناختی از دیگر مسایلی بود که در طی آموزش مجازی به خوبی انجام نمی‌شد.
۵) عدم کارایی آموزش مجازی در پایه اول دبستان برای تقویت فرآیندهای شناختی	در پایه اول ابتدایی امکان یادگیری با روش مجازی خیلی سخت بود، چون دانش‌آموز هنوز به رشد شناختی کامل نرسیده است و این عامل باعث عدم درک او می‌شود.

1. confirmability
2. credibility
3. The correlation coefficient

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

مضامین پایه	شواهد
۶) نبود یک پلت‌فرم مشخص آموزشی جهت اجرای آموزش مجازی	باتوجه به اینکه اکثر همکاران آموزش مجازی را در «واتس‌آپ» برگزار می‌کردند و با مشکلاتی مواجه بودند. بنابراین لازم بود که از طرف اداره آموزش و پرورش استثنایی پلت فرم‌هایی همچون: اسکایروم و ادوبی کانکت جهت آموزش مجازی تهیه می‌شد.
۷) عدم برقراری ارتباط غیرکلامی بین مربی و دانش‌آموز در آموزش مجازی	در جلسات آموزش مجازی ارتباط متقابل کمتری برقرار بود. کندی اینترنت و قطع و وصلی آن باعث عدم برقرای مناسب ارتباط کلامی و غیرکلامی بین مربی و دانش‌آموز می شود و هردو پیام‌های غیرکلامی همدیگر را درک نمی‌کردند.
۸) عدم آموزش و نظارت بر تقویت فرآیندهای شناختی پایه در آموزش مجازی	در آموزش مجازی نمی‌شد بر تمرینات شناختی نظارت کامل داشته باشیم و در نتیجه دانش‌آموز از دست ما رها شده بود. آموزش و تقویت فرآیندهای شناختی در آموزش مجازی سخت بود و برای این تمرینات هیچ نرم‌افزای در اختیار نداشتیم...
۹) عدم یادگیری و درمان کامل اختلال یادگیری ویژه به‌خصوص اختلال ریاضی	در آموزش مجازی درمان به‌طور کامل اتفاق نمی‌افتاد چون ابزار مناسب آن‌را نداشتیم. درمان اختلالات یادگیری ویژه به‌خصوص اختلال ریاضی به‌کندی پیش می‌رفت
۱۰) مشکل در برقراری ارتباط و تمرینات تقویت حافظه فعال و حافظه دیداری	برقراری ارتباط مطلوب و ارسال و تمرین مهارت‌های تقویت فرآیندهای شناختی حافظه فعال و حافظه دیداری شنیداری مشکل بود چون ارتباط مشاوره‌ای خوب انجام نمی‌گرفت. و دریافت بازخورد و ارزیابی مهارت به‌سختی انجام می‌شد.
۱۱) زمانبر و طولانی شدن جلسات درمان	در آموزش مجازی به دلایل مختلفی جلسات گاهی کنسل می‌شد و به‌کندی پیش می رفت و این مسئله باعث طولانی و کسل شدن جلسات آموزشی و درمان می‌شد.
۱۲) سخت بودن تهیه تمرینات و تولید محتواهای شناختی در آموزش مجازی	یکی از نکات منفی آموزش مجازی این است که تهیه تمرینات متنوع تقویت فرآیند های شناختی زمان خیلی زیادی می‌برد. ساخت تولید محتوا خیلی وقت‌گیر بود. عدم آشنایی و مهارت در زمینه ساخت محتوای الکترونیکی از دیگر چالش‌های ما بود.
۱۳) عدم آشنایی مربیان مراکز با نرم‌افزارهای آموزشی جدید در آموزش مجازی	مربیان نیاز دارند با نرم افزارهای متنوع آموزشی، جهت آموزش آنلاین آشنا باشند. برگزاری کلاس‌های آموزش تولید محتوا با نرم افزارهای مختلف برای مربیان مراکز، مسلماً مربی‌ها باید طی دورهایی با نرم‌افزارهای مختلف تولید محتوا آشنا شوند. به نظر من مهمترین مشکل مربیان عدم آشنایی آنها با روش‌های جدید آموزش مجازی بود که خیلی زمان برد تا مربی‌ها بتوانند خودشان را با این شرایط وفق دهند.
۱۴) نگرانی و اضطراب مربیان از کاربرد فضای مجازی در جامعه‌ای دانش‌آموزی	فضای مجازی که تا همین چند وقت پیش، از آن ترس و اضطراب داشتیم و برای دانش‌آموزان ابتدایی آن را پیشنهاد نمی‌کردیم، الان تأکید به استفاده از گوشی و فضایی مجازی و اینترنت داریم که اگر مصون‌سازی انجام نگیرد، دسترسی دانش‌آموزان به اینترنت باعث انحرافات اجتماعی، فرهنگی و آموزشی زیادی خواهد شد.
۱۵) اختلال در زندگی خانوادگی و شخصی مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری	آموزش مجازی و تهیه کلیپ‌های تخصصی درمانی و آموزشی برای دانش‌آموزان با اختلال یادگیری ویژه و بررسی و بازخورد تکالیف و فعالیت‌های آنان وقت زیادی را از مربیان می‌گیرد و باعث می‌شود که زندگی شخصی و شغلی‌مان نظم نداشته باشد.

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

مضامین پایه	شواهد
۱۶) کم‌کاری دانش‌آموزان در انجام تکالیف و فعالیت‌های شناختی در آموزش مجازی	دانش‌آموزان با اختلال یادگیری ویژه به‌علت نارسایی دقت و توجه و حواس‌پرتی خیلی زود به محرک‌های بیرونی واکنش نشان می‌دهند و هنگام استفاده از گوشی به‌جای انجام تکالیف آموزشی و شناختی، به سایر محرک‌ها توجه می‌کنند که این امر باعث زمان بر شدن و کم‌کاری آنها و در نتیجه طولانی شدن جلسات درمان می‌شود.
۱۷) توجه نکردن و اهمیت ندادن اولیا دانش‌آموزان به آموزش‌های مجازی	والدین دانش‌آموزان باید توجیه شوند که حضور دانش‌آموزان سرکلاس در ساعاتی مشخص الزامی است. اولیای دانش‌آموزان باید آموزش‌های لازم در زمینه‌ی قواعد و مقررات حضور در کلاس‌های مجازی را دریافت کنند و از طرفی خانواده‌ها باید توجیه شوند که آموزش و تمرینات تقویت‌های شناختی را بی‌اهمیت تلقی نکنند و آنها را انجام دهند.
۱۸) تداخل ساعت‌های آموزش و انجام تکالیف معلمان مدرسه با مربیان مرکز	اگر قراراست آموزش مجازی باشد، باید در این خصوص برنامه‌ریزی اساسی انجام شود به‌عنوان مثال: ساعت آموزش مجازی مراکز با ساعت آموزش مدرسه تداخل نداشته باشد که دانش‌آموز بدون نگرانی به انجام تکالیف و تمرینات شناختی مربی مرکز بپردازد.
۱۹) عدم همکاری، دخالت نامناسب و جدی نگرفتن خانواده‌ها در انجام تکالیف در آموزش مجازی	بعضی از والدین نمی‌توانستند با دانش‌آموز کار کنند یا اینکه اصلا برخی از خانواده‌ها انجام تمرینات شناختی براشان مهم نبود. عدم همکاری اولیا در انجام تمرینات شناختی در طول درمان. چون خانواده‌ها آموزش را جدی نمی‌گرفتند هرکس هر زمان می‌خواست تکلیف را ارسال می‌کرد. البته گاهی خود والدین تمرینات را انجام می‌دادند.
۲۰) انجام ندادن تکالیف توسط خود دانش‌آموز به‌علت عدم انگیزه	گاهی هم خود دانش‌آموزان به‌علت اینکه نمی‌توانستند با مربی ارتباط متقابل برقرار کنند، در انجام تمرینات تقویت مهارت‌های شناختی که باید در طول هفته انجام می دادند و آن‌را ارسال می‌کردند، انگیزه لازم را نداشتند و آنها را فقط به‌عنوان رفع تکلیف توسط خودشان و یا دیگران انجام می‌شد. دانش‌آموزان در انجام تکالیف انگیزه و رغبت کافی نداشتند و تکالیف را به‌صورت نامنظم و بی حوصله ارسال می‌کردند.
۲۱) نبود تولید محتوا غنی در زمینه درمان اختلالات یادگیری ویژه	یکی دیگر از مشکلات ما مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری نبود محتواهای تخصصی در زمینه تقویت فرآیندهای شناختی بود که این مسئله باعث شده بود که ما در این زمینه با مشکل مواجه شویم و گاهی فقط به ارسال چند برگ تمرین کاغذی بسنده کنیم.
۲۲) عدم غربالگری و تشخیص درست اختلال یادگیری ویژه در آموزش مجازی	معلمان مدارس چون از طریق آموزش مجازی نمی‌توانستند شناخت خوبی نسبت به یادگیری دانش‌آموزان خود داشته باشند، بنابراین در تشخیص دچار مشکل می‌شدند. مربیان مراکز نیز به‌علت در دسترس نبودن آزمون‌های نرم‌افزاری هوش، در تشخیص اختلال یادگیری ویژه، نقطه قوت و ضعف فرآیند شناختی دانش‌آموزان با مشکل مواجه بودند.
۲۳) تکرار و مرور تمرینات و رفع اشکال با کمک محتواهای آموزشی در هر زمانی	آموزش مجازی برای خود من نکات مثبت و منفی زیاد داشته. برای مثال، من با خودم گفتم چقدرخوبه که دانش‌آموزان می‌توانند از منزل مطالب را دنبال کنند، بدون آنکه مسافت زیادی را طی کنند. یکی از حسن‌های فضای مجازی این است که ما می‌توانیم یک مطلب را تا جایی که خوب یاد بگیریم تکرار و تمرین کنیم و همیشه در دسترس ما است.
۲۴) پی‌بردن اولیا دانش‌آموزان به ارزش کار مربی مرکز و تخصصی بودن موضوع	و از طرفی والدین که فکر می‌کردند درس دادن و رفع مشکل یادگیری آسان است، حالا متوجه شدند که کار مربی چقدر سخت و تخصصی است و نیاز به صبر و تلاش دارد. به نظر من آموزش مجازی باعث شد توانمندی، ارزش و منزلت مربیان در آموزش و درمان اختلال یادگیری ویژه بیشتر درک شود و اولیا مربی را جزئی از خودش بداند.

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

مضامین پایه	شواهد
۲۵) ایجاد فرصت ارتقاء سطح علمی و سواد رسانه‌ای مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری	و این چالش‌ها باعث شد تا مربیان به خودشان بیایند و به دنبال تولید محتوا و آشنایی بیشتر با نرم افزارهای آموزشی باشند. این مدت خیلی از رایانه و برنامه‌ها و نرم‌افزارهای آموزشی فاصله گرفته بودم که در آموزش مجازی، مجبور شدم یک مقدار تحقیق کنم و مطالب و برنامه‌های جدید را جستجو کنم و بیشتر برای کار با رایانه و اینترنت وقت بگذارم. البته مربیان مراکز نیز موظف به فراگیری و استفاده از این ابزارها برای تولید محتوا شدند که این امر باعث شد اطلاعات خود را به‌روز کنند.
۲۶) ایجاد فرصت یادگیری بیشتر برای دانش‌آموز با استفاده از آموزش مجازی	دانش‌آموزان می‌توانند محتواهای تولید شده و تمرینات تقویت فرآیندهای شناختی را ذخیره کنند و چندین مرتبه آنها را در طول درمان انجام دهند. همچنین از طریق بازی‌های تقویت فرآیندهای شناختی مهارت‌های شناختی خود را افزایش دهند.
۲۷) اشتراک‌گذاری ایده‌ها و تمرینات خلاقانه توسط تمام مربیان سطح کشور	مربیان توانستند از خلاقیت و نوآوری‌های همدیگر یاد بگیرند. برای مثال، مربی استان خراسان کار مربی استان تهران را می‌بیند و از آن ایده‌ها استفاده می‌کند و اینکه باعث شد تا ما مربیان مراکز از توانایی و دانش هم یاد بگیریم و از تجربه‌های دیگر همکاران چه در زمینه‌ی آموزش اختلال یادگیری و چه در زمینه‌ی استفاده از برنامه‌ها، نرم افزارها و تمرینات تقویت فرآیند شناختی استفاده کنیم.
۲۸) ایجاد فرصت ارتقاء سطح علمی و سواد رسانه‌ای مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری	در آموزش مجازی با استفاده از برنامه‌های بروز مثل اینشات و کمتازیا و غیره می‌توانیم محتوا رو خیلی خوب و جذاب‌تر در اختیار دانش‌آموزان قرار دهیم. همچنین با استفاده از تصاویر متحرک و رنگی، تنظیم صداهای مختلف و دلنشین برای آموزش و تقویت مهارت‌های شناختی، می‌توانیم توجه دانش‌آموز را به مطالب جلب کنیم و با کارهای جانبی (کار با نرم افزار و برنامه‌های بروز) آنها را به درس علاقمندکنیم. محتوای آموزشی متنوع و جذاب در چنین شرایطی به یادگیری و ایجاد علاقه و آموزش در قالب بازی‌های شناختی و آموزشی کمک می‌کند.
۲۹) احساس مثبت داشتن و ایجاد اعتمادبه‌نفس در مربی با کمک آموزش مجازی	برای من خیلی بهتر شد، چونکه هرجا که دانش‌آموزم مشکل داشت می‌توانستم برایش براساس نرم‌افزارهای جدید محتوا تولید کنم و یا کلیپ آموزشی و تمرینات تقویت فرآیند شناختی ارسال کنم تا از این طریق یادگیریش جذاب و عمیق‌تر شود و تمرین بیشتری برای یادگیری انجام دهد.
۳۰) افزایش پذیرش دانش‌آموزان با اختلال یادگیری ویژه در آموزش مجازی	در آموزش مجازی ما توانستیم دانش‌آموزان بیشتری را پذیرش کنیم، چون باعث شده بود که والدین دیگر مشکل رفت و آمد، ترافیک و هزینه نداشته باشند. آموزش حضوری باعث غیبت دانش‌آموز از کلاس می‌شد که والدین و معلمان زیاد از آن استقبال نمی‌کردند، مگر اینکه دانش‌آموزشان آن‌قدر ضعیف می‌بود که حضورش در کلاس بی‌فایده بود و معلم ترجیح می‌داد به مرکز مراجعه کند.
۳۱) آموزش مجازی باعث ایجاد آرامش خاطر و عدم نگرانی والدین و دانش‌آموز از مدرسه نرفتن شد	والدین از اینکه فرزندشان باید هر هفته یک جلسه غیبت می‌کرد نگران بودند و نسبت به این موضوع همیشه با معلم مشکل داشتند. دانش‌آموزان به‌علت غیبت هر جلسه در یک ساعت خاص در طی هفته مورد سوال و تمسخر سایر دانش‌آموزان قرار می‌گرفتند و این موضوع باعث می‌شد آنها از آمدن به مرکز اجتناب کنند. اما با آموزش مجازی دیگر با این مسائل مواجه نبودند و نگرانی آنها کاهش یافته بود.
۳۲) کاهش اضطراب پنهان و هزینه‌های رفت و آمد	برخی دانش‌آموزان و والدین مجبور بودن برای آمدن به مرکز زمان زیادی را در ترافیک صرف کنند و یک روز کامل به مدرسه نروند و همچنین هزینه زیادی را متقبل شوند. همچنین ماندن در ترافیک طولانی باعث ایجاد اضطراب و استرس آنها می شد. آمدن به مرکز برای دانش‌آموزانی که مسافت طولانی داشتند کسل کننده و سخت بود.

در مرحله دوم، براساس مضامین پایه که شناسایی شده بودند، دسته‌بندی کلی‌تری انجام گرفت. این مضامین در قالب ۸ مضمون سازمان‌دهنده طبقه‌بندی شدند. جدول (۲) طبقه‌بندی مضامین سازمان‌دهنده را نشان می‌دهد.

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

جدول ۲) مضامین سازمان‌دهنده مستخرج از مضامین پایه

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده
زیرساخت‌ها و تجهیزات فضای مجازی	عدم دسترسی دانش‌آموزان به تلفن همراه شخصی و اینترنت مناسب
	عدم شرایط لازم و تجهیزات کافی برای ضبط کردن فیلم‌های آموزشی
	نبود یک پلت فرم مشخص آموزشی جهت برقراری آموزش مجازی
	مشکل در برقراری ارتباط و ارسال تمرینات تقویت حافظه فعال و حافظه دیداری
ارتباط متقابل مربی با دانش‌آموزان و والدین	کاهش ارتباطات اجتماعی و عاطفی بین مربی و دانش‌آموزان
	عدم برقراری ارتباط غیر کلامی بین مربی و دانش‌آموز
	عدم اگاهی و بی توجهی والدین
	نگرانی و اضطراب مربیان از عدم نظارت بر کاربرد فضای مجازی
	اختلال در زندگی خانوادگی و شخصی مربیان مرکز
عدم همکاری و نظارت دقیق	عدم نظارت دقیق و مشاهده عینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان
	عدم آموزش و نظارت بر تقویت فرآیندهای شناختی پایه
	عدم یادگیری و درمان کامل اختلال یادگیری ویژه به‌خصوص اختلال ریاضی
	عدم غربالگری و تشخیص درست اختلال یادگیری ویژه
	عدم کارایی آموزش مجازی در پایه اول دبستان
در دسترس نبودن تولید محتوای شناختی	زمانبر و طولانی شدن جلسات درمان
	سخت بودن تهیه تمرینات و تولید محتواهای شناختی
	عدم آشنایی مربیان با نرم‌افزارهای آموزشی جدید
	نبود تولید محتوا در زمینه اختلالات یادگیری ویژه
اهمال‌کاری والدین و دانش‌آموزان	کم‌کاری دانش‌آموزان در انجام تکالیف و فعالیت‌های تحصیلی
	توجه نکردن و اهمیت ندادن اولیا به آموزش‌های مجازی
	عدم همکاری، دخالت نامناسب و جدی نگرفتن خانواده‌ها
	انجام ندادن تکالیف توسط خود دانش‌آموزان
	تداخل ساعات تدریس و انجام تکالیف معلمان با مربیان مرکز
فرصت‌های آموزشی	تکرار تمرینات و رفع اشکال با کمک محتواهای آموزشی در هر زمانی
	کمک به فرصت یادگیری بیشتر برای دانش‌آموزان با استفاده از آموزش مجازی
	فرصتی برای جذاب سازی و تنوع بخشی به آموزش
	آموزش مجازی باعث ایجاد آرامش خاطر و عدم نگرانی والدین و دانش‌آموز از نرفتن به مدرسه شد
ایجاد فرصت یادگیری	فرصت ارتقاء سطح علمی و سواد رسانه‌ای مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری
	به اشتراک گذاشتن ایده‌ها و تمرینات خلاقانه توسط تمام مربیان سطح کشور
	احساس مثبت داشتن وایجاد اعتماد به نفس در مربی با کمک آموزش‌های مجازی
اهمیت و کاهش هزینه	پی بردن اولیا به ارزش کار مربی مرکز و تخصصی بودن موضوع
	افزایش پذیرش دانش‌آموزان با اختلال یادگیری ویژه
	کاهش هزینه‌های رفت و آمد و زمان
	سهولت شرکت در کلاس‌های آموزش مجازی

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

در مرحله سوم؛ با توجه به مضامین پایه و مضامین سازمان‌دهنده شناسایی شده، دسته‌بندی سومی در قالب مضامین فراگیر انجام شد که در جدول (۳) با عنوان مضامین فراگیر ارائه شده است.

جدول ۳) مضامین فراگیر مستخرج از مضامین سازمان دهنده

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده
چالش‌های غیرسازنده	۱. تجهیزات و زیرساخت‌های فضای مجازی
	۲. ارتباط متقابل مربی با دانش‌آموزان و والدین
	۳. عدم همکاری و نظارت دقیق
	۴. در دسترس نبودن تولید محتوای شناختی
	۵. اهمال‌کاری والدین و دانش‌آموزان
چالش‌های سازنده	۱. فرصت‌های آموزشی
	۲. ایجاد فرصت یادگیری
	۳. اهمیت و کاهش هزینه

بحث و نتیجه‌گیری

با شیوع ویروس کرونا و به‌دنبال آن تعطیلی مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری، مسئولان نظام آموزشی خود را موظف دانستند تا به‌خاطر حفظ سلامتی دانش‌آموزان و معلمان، همچنین جهت کاهش شیوع ویروس کرونا، با استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی مختلف، جریان آموزش را از طریق فضای مجازی دنبال کنند. اما به‌دلیل نبود زیرساخت‌ها و امکانات لازم با چالش‌های جدی مواجه شدند. این تغییر ناگهانی و غیرقابل پیش بینی آموزش، از حضوری به مجازی در بحران ویروس کرونا، مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری را نیز با چالش‌های متعددی روبه‌رو کرد که هم در آموزش مفاهیم شناختی پایه و درمان اختلال‌یادگیری ویژه و هم در برقراری ارتباط با دانش‌آموزان و اولیاء از لحاظ آموزشی و روان‌شناختی با مشکل مواجه شدند.

پژوهش حاضر که با هدف تبیین تجارب زیسته مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری از تغییر آموزش حضوری به آموزش مجازی در دوران شیوع ویروس کرونا انجام گرفت؛ منجر به شناسایی دو مضمون فراگیر سازنده و غیرسازنده شد. در مضمون فراگیر سازنده ۳ مضمون سازمان‌دهنده با عنوان فرصت‌های آموزشی، ایجاد فرصت یادگیری و اهمیت و کاهش هزینه‌ها شناسایی شد و همچنین در مضمون فراگیر غیرسازنده ۵ مضمون سازمان‌دهنده با عناوین تجهیزات و زیرساخت‌های فضای مجازی، ارتباط متقابل مربی با شاگرد و والدین، عدم همکاری و نظارت دقیق، در دسترس نبودن تولید محتوای شناختی و اهمال‌کاری والدین و دانش‌آموزان شناسایی شد. البته قابل ذکر است که هر یک از مضامین سازمان‌دهنده فوق از چندین مضمون پایه تشکیل شده است که در ادامه مورد بحث قرار می گیرد.

مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری در مصاحبه خود در مضامین پایه تغییر آموزش حضوری به مجازی را تغییری ناگهانی و همه‌جانبه مطرح کردند، که هم به مسائل تخصصی آنها و هم به مسائل مربوط به دانش‌آموز و والدین آنان مربوط می‌شود، از جمله اینکه در آموزش مجازی بعضی از دانش‌آموزان گوشی هوشمند شخصی نداشتند و استفاده از یک گوشی مشترک باعث ایجاد تداخل در ارسال تکالیف دانش‌آموزان می‌شد و همچنین قطع و وصل شدن اینترنت فرآیند ارسال و آموزش مجازی را با مشکل مواجه می‌کرد. عدم امکانات و تجهیزات کافی و آموزش لازم برای تولید محتوا برای دانش‌آموزان با اختلال یادگیری ویژه یکی از مشکلات اساسی بود که مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری به آن اشاره داشتند. در همین رابطه نتایج پژوهش امراله و آزادی آحمدآبادی (۲۱) نیز نشان داد که از دیدگاه مدیران و معلمان مدارس، ۵ مانع اصلی به ترتیب: موانع آموزشی، موانع فرهنگی و اجتماعی، موانع زیرساختی و فنی، موانع مدیریتی و سازمانی و موانع مالی به‌عنوان موانع

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

اصلی اجرای آموزش مجازی در دوران شیوع کرونا شناسایی شدند. لذا جهت ارتقاء آموزش مجازی باید این موانع کاسته شوند.

همچنین کاهش ارتباطات اجتماعی- عاطفی، عدم برقراری ارتباط غیرکلامی بین مربی و دانش‌آموز و همکاری نکردن والدین و انجام تکالیف توسط آنان از چالش‌های روان‌شناختی بود که مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری به آنها اشاره کردند که در همین راستا پژوهش ابوالمعالی‌الحسینی (۳) در رابطه با چالش‌های آموزش مجازی، نشان داد که دانش‌آموزان در دوران کرونا با مشکلات روان‌شناختی زیادی روبه‌رو شده‌اند که یکی از عوامل افت تحصیلی آنها می‌باشد. همچنین مطالعه اناس (۹) نیز بیانگر این است که در صورتی می‌توان از آموزش‌های مجازی بیشترین استفاده را برد که مشکلات آموزشی و ارتباطی در محیط یادگیری حل شده باشد. آموزش مجازی در کنار چالش‌ها، مزیت‌هایی نیز برای مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری داشت، اینکه تکرار و مرور تمرینات و رفع اشکال با کمک محتواهای آموزشی در هر زمانی برای دانش‌آموزان و مربیان اختلالات یادگیری ویژه مقدور بود. آموزش مجازی این فرصت را ایجاد کرد که اولیای دانش‌آموزان تخصصی بودن و ارزش کار مربیان این مراکز را بیشتر درک کنند. همچنین آموزش مجازی باعث کاهش اضطراب دانش‌آموز و اولیا و کاهش هزینه‌های رفت و آمد شده است. در تأیید یافته‌های این بخش از پژوهش شریفی و فقیهی (۲۲) معتقدند آموزش‌های مجازی موجب توسعه فعالیت‌های یاددهی- یادگیری دانش‌آموزان در ابعاد مختلف و صرفه‌جویی در وقت و هزینه می‌شود.

با توجه با اینکه مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری در آموزش‌های حضوری از ابزارهایی همچون زبان بدن، تشویق‌های کلامی و غیرکلامی، ایجاد رابطه حسنه و تعامل متقابل و ارتباط غیرکلامی برای آموزش و درمان مؤثر اختلال یادگیری ویژه استفاده می‌کردند. اما در آموزش مجازی که در مضامین سازمان‌دهنده به آن اشاره شده است مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری نبود تجهیزات و زیرساخت‌های فضای مجازی، عدم آشنایی با نرم‌افزارهای شناختی مناسب و چگونگی برقراری ارتباط متقابل مفید با دانش‌آموزان و اولیاء آنان را از اساسی‌ترین چالش‌های مربیان مطرح کردند که می‌تواند به نوعی چالش غیرسازنده برای آموزش مؤثر به‌شمار آید. چگونگی درمان و آموزش مجازی، چگونگی ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان و تعامل اثربخش با آنان، چگونگی نظارت و ارزیابی پیشرفت دانش‌آموزان، چگونگی تولید محتوا در آموزش مجازی و آشنایی با نرم افزارها از عمده‌ترین چالش‌های مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری بود. علاوه بر موارد فوق عدم آمادگی خانواده‌ها برای آموزش مجازی باعث برخوردهای نامتعارف والدین با دانش‌آموزان شده است، کمااینکه برخی مصاحبه شوندگان اظهار نمودند که دعوا و تنش در بین خانواده‌ها بیشتر شده است. در همین راستا مطالعه میهال[1] (۲۳) بیانگر این است که مشکلات ارتباطی و اجتماعی به‌وجود آمده در آموزش مجازی مزید بر مشکلات آموزشی و تدریس در این فضای آموزشی است. از نظر صاحب‌نظران آموزشی، محیط و فضای خانگی از تناسب مناسبی برای آموزش دانش‌آموزان برخودار نیست. این محیط هم برای مربیان و هم برای دانش‌آموزان مشکلاتی را ایجاد کرده است و از سنخیت کافی به‌عنوان یک مکان آموزشی برخودار نیست. چون معلمان در مورد شیوه‌های آموزش مجازی دوره‌های مشخصی را سپری نکرده‌اند، لذا این مسئله باعث شده است که آنان با فرسودگی شغلی مواجه شوند. آنچه مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری در آموزش مجازی به آن نیاز دارند، دسترسی مناسب به نرم‌افزارهای آموزشی فضای مجازی همچون اسکایروم، ادوبی کانکت و غیره است. اما مصاحبه‌ها حاکی از آن بود که مربیان این مراکز در دوران کرونا از چنین امکاناتی بهره مند نبودند و فقط در محیط «واتس‌آپ»[2] به ارسال چند صفحه کاربرگ و کلیپ آموزشی اکتفا می‌کردند که این به معنای واقعی اصلاً آموزش مجازی به حساب نمی‌آید، البته بخش دیگر مشکلات مربوط به زیرساخت‌های اینترنت مناسب در کشور بود که توجه مسئولان را به این امر می‌طلبد.

آنچه باعث دانش و مهارت‌های مورد لزوم در خصوص آموزش مجازی می‌شود، ایجاد تغییر نگرش برای نظام آموزشی ایجاد شده است. تا زمانی که والدین یا مربیان مراکز با فضای مجازی و آموزش در آن به‌عنوان یک عامل تهدیدکننده برخورد می‌کنند و آگاهی لازم درخصوص مدیریت بهینه این فضا را جهت آموزش و درمان اختلالات یادگیری ویژه نداشته باشند نمی‌توان از آموزش‌های مجازی استفاده مناسب را برد. نگرش و تمایل مربیان مراکز در استفاده از فضای مجازی علاوه بر اینکه به میزان دانش و آگاهی آنان از فضای مجازی بستگی دارد، به

1. Mehall
2. Whatsapp

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

تجارب آنان نیز مرتبط است. تا زمانی که آموزش مجازی به‌عنوان واقعیت مورد پذیرش قرار نگیرد. چگونگی استفاده صحیح از آن، جهت کاهش چالش‌های غیرسازنده آن کافی نیست. از این‌رو، نیاز به تغییر نگرش در مورد آموزش مجازی برای مربیان مراکز امری ضروری است. از دیگر مسائل مطرح شده توسط مربیان موضوع ارتباط آنان با والدین و میزان آگاهی، دانش و نظارت آنها بر آموزش‌های مجازی فرزندان خود بود. در آموزش‌های مجازی نقش والدین نسبت به آموزش حضوری افزایش می‌یابد و لازم است که والدین آگاهی و تسلط بیشتری داشته باشند لیکن مربیان در این خصوص با مشکلات عمده‌ای مواجه بودند.

از دیگر نتایج مهم پژوهش حاضر چالش‌های سازنده آن از جمله: فرصت‌های آموزشی، ایجاد فرصت یادگیری، اهمیت و کاهش هزینه‌ها بود که مربیان اختلالات یادگیری ویژه به آنها اشاره داشتند. امکان فرصت ارتقاء سطح علمی و سواد رسانه‌ای، ایجاد احساس مثبت در مربیان و اعتماد به‌نفس، کمک به فرصت یادگیری بیشتر به دانش‌آموزان، به اشتراک‌گذاری ایده‌ها و تمرینات خلاقانه بین مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری سطح کشور از جمله فرصت‌هایی بود که برخی مربیان به آن اشاره داشتند. به‌عبارتی آموزش‌های مجازی می‌تواند فرصتی برای تعمیق یادگیری و تفکر برای مربیان ایجاد نماید و شاید این امر حاکی از ویژگی‌های آموزش مجازی می‌باشد که پژوهشگران در پژوهش‌های خود به آن اشاره نموده‌اند. براون و همکاران[1] (۲۳) معتقدند آموزش مجازی دارای انعطاف‌پذیری در آموزش است. لانگفورد و دمسا[2] بر ویژگی سرعت در آموزش مجازی اشاره دارند. یکی از فرصت‌های مهم آموزش مجازی در دوران کرونا برقراری ارتباط مجازی سریع و آسان با یکدیگر است که والدین و دانش‌آموزان می‌توانند با کمترین هزینه و زمان با مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری در ارتباط باشند و تعامل بهتری بین مرکز و خانه ایجاد می‌شود. در رابطه با همین مسئله پژوهش کرامبی، استندن و براون[3] (۲۴) نشان می‌دهد که محیط‌های آموزش مجازی این امکان را برای دانش‌آموزان با اختلالات یادگیری ویژه ایجاد می‌کند که بدون تحمل پیامدهای واقعی اشتباهات خود را بپذیرند. همچنین محمدی و همکاران(۲۵) در پژوهش خود با عنوان واکاوی تجارب والدین دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی از چالش‌های آموزش‌مجازی به این نتیجه رسیدند که طراحی زیرساخت‌های منسجم و اثربخش جهت ارایه آموزش مجازی ضرورت دارد و باید در این زمینه برنامه ریزی شود.

با توجه به آنچه گفته شد ضرورت پذیرش آموزش مجازی با تمامی محاسن مربوط به آن و حذف نقاط ضعف و مشکلات مربوط به آن امری انکارناپذیر است که نظام آموزشی و متخصصان تعلیم و تربیت را ناگزیر به مداخلات مناسب در ارائه آموزش‌ها و ایجاد مهارت‌ها و نگرش‌های لازم برای پذیرش آموزش مجازی می‌کند. در این خصوص پیشنهاد می‌شود کارگاه‌های آموزشی مناسب تعریف و اجرا شود و دوره‌های آموزشی مناسب به‌ویژه در مورد چالش‌های روان‌شناختی و آموزشی در فضای مجازی، دانش تولید محتوا در فضای مجازی و مهارت‌های انگیزشی و مدیریتی و برنامه‌ریزی لازم هم به مربیان و هم به دانش‌آموزان و والدین ارائه شود. همچنین پیشنهاد می‌شود مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری جهت سرعت بخشی به فرآیند درمان از آموزش مجازی و حضوری به‌صورت ترکیبی استفاده کنند. مربیان این مراکز می‌توانند بعد از ترخیص دانش‌آموز برنامه پیگیری را به‌صورت مجازی داشته و پیگیر ادامه فرآیند درمان خارج از حوزه آموزش حضوری باشند. پیشنهاد می‌شود راهکارها و راهبردهای شناسایی شده در پژوهش حاضر با دقت مدنظر مسئولان آموزشی قرار گیرد و با همکاری و هماهنگی کلیه‌ی ذینفعان آموزشی نیازها و الزامات آموزش مجازی را برآورده سازند و باعث توسعه آموزش مجازی شوند تا در آینده نیز به‌عنوان مکملی اثربخش برای آموزش حضوری در نظر گرفته شده و باعث رشد، ارتقاء قابلیت‌ها و تقویت برنامه درمانی دانش‌آموزان با اختلالات یادگیری ویژه شود.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچگونه تضاد منافعی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از کلیه مدیران و مربیان مراکز آموزشی و توان‌بخشی مشکلات ویژه یادگیری شهر تهران که در انجام این پژوهش ما را یاری کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

1. Brown et al
2. Langford and Damsa
3. Cromby, Standen & Brown

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]

References

1. Garfin DR, Silver RC, Holman EA. The novel coronavirus (COVID-2019) outbreak: Amplification of public health consequences by media exposure. Health psychology. 2020; 39(5):355.
2. Sajed AN, Amgain K. Corona virus disease (COVID-19) outbreak and the strategy for prevention. Europasian Journal of Medical Sciences. 2020; 2(1):1-3.
3. Abu al-Ma'ali al-Husseini, Khadijeh. Psychological and educational consequences of coronary heart disease in students and strategies to deal with them. Journal of Educational Psychology, 2020; 16 (55): 157-193. [Persian].
4. Harris A, Jones M. COVID 19–school leadership in disruptive times. School Leadership & Management. 2020; 40(4):243-7.
5. Viner RM, Russell SJ, Croker H, Packer J, Ward J, Stansfield C, Mytton O, Bonell C, Booy R. School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review. The Lancet Child & Adolescent Health. 2020; 4(5):397-404.
6. Alborzi M, Mohammadi M, Naseri Jahromi R, Safari M, Mirghafari F, The experiences of primary school teachers from the challenges of changing traditional education to virtual education during the coronavirus outbreak, Learning and Education Studies, 2021; 13 (1): 1-19.[Persian].
7. Verkuyl M, Hughes M. Virtual gaming simulation in nursing education: A mixed-methods study. Clinical Simulation in Nursing. 2019; 29:9-14.
8. Hajizadeh A, Azizi Q, Kayhan J. Analyzing the opportunities and challenges of e-learning in the Corona era: An approach to the development of e-learning in the post-corona. Teaching Research, 2021; 9 (1): 204-174. [Persian].
9. Anas A. Perceptions of Saudi students to blended learning environments at the University of Bisha, Saudi Arabia. Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on CALL. 2020 Jul(6).
10. Salimi S, Fardin M. The role of coronavirus in e-learning, with emphasis on opportunities and challenges. Scientific Quarterly of Research in School and Virtual Learning, 2020; 8 (2): 49-60. [Persian].
11. Alipour A, Ghadami A, Alipour Z, Abdollahzadeh H. Preliminary validation of the Corona Anxiety Scale (CDAS) in an Iranian sample. Journal of Health Psychology, 2020; 8 (32): 163-175. [Persian].
12. Rahbar Karbasdehi E. Impact of Coronavirus 2019 on Students with Special Needs. 2021; 29 (5) :3693-3697.[Persian].
13. Scanlon D. Specific learning disability and its newest definition: which is comprehensive? And which is insufficient?. Journal of learning disabilities. 2013;46(1):26-33.
14. Geary DC. Mathematical disabilities: Reflections on cognitive, neuropsychological, and genetic components. Learning and individual differences. 2010;20(2):130-3.
15. Sangani A., happy time N, Homayouni A. The mediating role of sensory processing patterns in the relationship between parenting styles and learning disabilities in children. Psychology of Exceptional People. 2021; 11 (41):54-69. [Persian].
16. Chenari S., Adib Y., Abedini Z. Investigating the lived experience of educators of children with special learning disabilities: A qualitative phenomenological study. Learning Disabilities.2021; 10 (3): 33-51. [Persian].
17. Dixson MD. Creating effective student engagement in online courses: What do students find engaging?. Journal of the Scholarship of Teaching and Learning. 2010;34(5):32-45.
18. Asri DN, Cahyono BE, Trisnani RP. Early reading learning for special needs students: challenges on inclusive primary school during COVID-19 pandemic. Linguistics and Culture Review. 2021;5(S1): 62-74.
19. Reich J, Buttimer CJ, Fang A, Hillaire G, Hirsch K, Larke LR, Littenberg-Tobias J, Moussapour RM, Napier A, Thompson M, Slama R. Remote learning guidance from state education agencies during the COVID-19 pandemic: A first look.
20. Becker SP, Breaux R, Cusick CN, Dvorsky MR, Marsh NP, Sciberras E, Langberg JM. Remote learning during COVID-19: examining school practices, service continuation, and difficulties for adolescents with and without attention-deficit/hyperactivity disorder. Journal of Adolescent Health. 2020;67(6):769-77.
21. Mehall S. Purposeful Interpersonal Interaction in Online Learning: What Is It and How Is It Measured?. Online Learning. 2020; (1):182-204.
22. Sharifi M, Faqihi A. E-learning evaluation plan in girls' secondary schools in the second district of Arak in terms of teachers, management and students and ways to improve it. E-learning evaluation plan in schools. 2015; 4 (2): 32-24. [Persian].
23. Cromby J, Standen P, Brown D. Using virtual environments in special education.VR in the Schools.1995;1(3):1-4.
24. Amrullah O, Azadi Ahmadabadi AH, Barriers to Virtual Implementation of the Official Curriculum of the Country during the Global Corona Outbreak, Journal of Curriculum Studies, 2021; 16 (61): 1-26.[Persian].
25. Mohammadi M, Keshavarzi F, Naseri Jahromi R, Naseri Jahromi R, Hesampoor Z, Mirghafari F, Ebrahimi Sh. Analyzing the Parents' Experiences of First course Elementary School Students from the Challenges of Virtual Education with Social Networks in the Time of Coronavirus Outbreak. 2020; 7 (40): 12-24. [Persian].

[Downloaded from exceptionaleducation.ir on 2024-10-12]